

מסורת הש"ס
עם הוספות

(א) סוכה ד: שצט נד: (ב) [יומא כטג,] (ג) ידים פרק ג מ"ה עדות פרק ה מ"ג [ע"ש שני נוסחאות ועיין צמח"ע], (ד) תוספתא ידים פ"ב מ"ה, (ה) מכות דף כג: (ו) [מגילה דף י' וש"נ], (ז) לקמן דף יג, (ח) יומא פה: מגילה יג, (ט) לקמן טז: יט ע"א.

הגהות הב"ח

(ב) גמ' אמר רבא היינו דלמרי אינשי: (ג) תוס' ד"ה נלמרה וכו' דפ"ב דתנן קראה וכו': (ג) בא"ד דאס קראה במגילה הכתובה צין הכתובים וכו': (ד) שם פרק א"ל הממונה: (ה) שם מאי איכא למימר מוקים לה כרבי בנימין בר יפת ואין לומר: (ו) ד"ה לכולה י"ב עיין פ"ק דמגינה תמוס' ד"ה דלמא כר' יהודה דף י' ע"ב:

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

תורה אור השלם

(א) הלא כתבתי לך שלישים במועצת ידעתי: [משלי כב, ב]

(ב) ויאמר יי אל משה כתב זאת וקרונו בפסר ושים באוני יהושע פי מוח אמוחה את וקר עמלק מתחת השמים: [שמות יז, יד]

(ג) וידבר שלשת אלפים משל יהי שירו חמשה ואלף: [מלכים א' ח, יב]

(ד) אל תוסף על דבריו פן יוכיח קד ונקבות: [משלי ל, י]

(ה) ויבוא המן ויאמר לו המלך מה לעשות פאיש אשר המלך הפין ביקרו ויאמר המן בלבו למי יחפין המלך לעשות יקר יותר ממני: [אסתר ג, י]

(ו) ובהגיע תר אסתר בת אביהל דד מרדכי אשר לקח לו לבת לבוא אל המלך לא בקשה דבר כי אם את אשר יאמר הגי סרים המלך שמר הנשים ותתן אסתר נשאת חן בעיני כל ראיה: [אסתר ב, טז]

(ז) ויודע הדבר למרדכי ויגר לאסתר המלכה ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי: [אסתר ב, כב]

(ח) עשרת בני המן פן המדבא צר היהודים הרגו ובבזה לא שלחו את ידם: [אסתר ח, י']

(ט) קמו וקבלו היהודים עליהם ועל ירעם ועל כל הגוים עליהם ולא יעבור להיות עשים את

שני היום האלה ככתבם וקומנם בכל שנה ושנה: [אסתר ב, כז] (י) והמים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור משפחה ומשפחה מדינה ומדינה ועיר ועיר וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים ויזכרם לא יסוף מזרעם: [אסתר ב, כח] (כ) פתים אשר נחו בהם היהודים מאוניבתם והחזיש אשר נהפך להם מגון לשמחה ומאכל ליום טוב לעשות אותם ימי משפחה ושמחה ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים: [אסתר ב, כב]

ומגזירת (גליון), אך קשה דמה לו לרש"י להוכיח זה, אלא נראה שצ"ל כלפינו והוא תחילת דבור חדש וקאי על הא דאמרין בגמ' ומחלוקת בשיר השירים (חשק שלמה, רש"ש), וכ"ה בכת"י ומחלוקת. דב"ש וב"ה (ותיבת "היא" ליתא):

[ח] בכת"י נוסף **שמואל דאמר אינו מטמא את הידים אמר כר' יהושע דאמר**: [ט] נדציל מ"גילה (באה"מ): [י] ג' תיבות אלו ליתא בכת"י וברש"י שבע"י, וכן נראה דיש למחוקם (רש"ש עי"ש): [כ] ברש"י שבע"י הנוסח לו **אלא ברוה"ק נגלה אליו**: [ל] יש להוסיף וגו' (שפ"ח), וכ"ה בכת"י: [מ] צ"ל מנא ידעי כ"ה ברש"י ע"י: [נ] בתוס' הרא"ש פון התורה: [ס] ונצי' תוס' שבת פה ע"א ד"ה אמר רבא כתבו עוד תירצן שני וע"ע תוס' שבועות לט ע"א ד"ה קיימן] (גליון):

מגילה נקראת

ל**בסוף** קבעוה בו, וזהו השנית: ש**לחה** להם. בשנה שנייה לקוצה

עליהם חוצה: קבעוני. ליום טוב ולקרייה להיות לי לשם: קנאה את מעוררת עלינו. שיאמרו האומות שלנו שמחים להזכיר מפלתן: **כבר אני כתובה**. ושם יהו רואין מה שאירע להם על ידי ישראל:

רב ורב חנינא ורבי יוחנן

ורב חביבא מתנו. הא דאמרין לקמן^[7]: בכוליה סדר מועד. שהזכרה שם זוג זה של ארבע חכמים הללו חלופי רבי יוחנן^[8] ומכניסין רבי יונתן: שלישים. בשלשה מקומות יש לנו להזכיר מלחמת עמלק בספר ואלה שמות (יז) וצמשנה תורה (כה) וצספר שמואל (א טו) וזהו שאמר שלמה דצנר ששילשמו^[9] אי אתה רשאי לרצעו: זאת מה שכתוב כאן ובמשנה תורה. לכל מה שכתוב צמורה קורא כתב אחד: אינה מטמאה את הידים. כשאר ספרים דאמר צליאות השצת (דף ז). שגזרו עליהן לטמא את הידים לתרומה ומחלוקת^[10] צית שמאי וצ"ה היא: הוא דאמר כרבי יהושע.

^[11] דאמר לעיל זאת מה שכתוב צמורה וזרון מה שכתוב צמשנה תורה צספר מה שכתוב צנציאים אצל צמגילה^[12] לא ניתנה ליכתב אלא לגורסה על פה ולקרונה: והלא כבר נאמר וידבר בו, וקהלת כבר נאמרה^[13] וכיון דלא כתב את כולן למדת שמה שכתב רוח הקודש היה: אל תוסף על דבריו. מקרא הוא צספר משלי: דאי בעי כתב ואי בעי לא כתב. ולעולם מה שכתב משלות צעלמא נינהו ולא מפי הקצ"ה: תא שמע אל תוסף על דבריו. מדקאסר להוסיף עליהן שמע מינה צרות הקודש נאמרו: ויאמר המן בלבו. מנא ידעו כותבי המגילה שכן אמר צלצו אלא רוח הקודש נגלה עליהם: ויודע הדבר למרדכי. מי גלה לו^[14] רוח הקדש שרה עליו: ובבזה לא שלחו את ידם. היאך ידעו מה עשו הרחוקים: מפי"ש ואמר טובא. יציאו לצוש מלכות^[15]. אדעתא דנפשיה קאמר. שמע מינה זאת היתה צלצו: נדמתה לו כאומתו. והיו אומרים צפיהם זו משלנו היא: דרבי חייא בר אבא. לקמן צפירקין: פריסתקי שדור. שלומים שלחו להם למרדכי ואסתר שלא נגענו צמיה שלא ירע למלך: לא יעברו. מנא ידע^[16] את העמיד: מנות. מיני מעדנים: שתי מנות לאדם אחד. דכתיב ומשלוח מנות איש לרעהו שתי מנות לאדם אחד: ומתנות לאביונים שתי מתנות לשני בני אדם. די לכל אחד ואחד מתנה אחת דהא אביונים נמי תרמי משמע: עגלא תלתא. שלשי לצטן: ה"ג

קא מפי"ש טובא ואמר אדעתיה דנפשיה קאמר דר"ע דלמא ^[17] כר' אלעזר דאמר בר אבא^[18] דאמר בגתן ותירש שני טרשיים היו והא דרבי יוסי בן דורמסקית דלמא פריסתקי שדור דשמואל ודאי לית ליה פירכא אמר (ב) רבינא (ו) היינו דאמרי אינשי טבא חדא פלפלתא חריפתא ממלי צני קרי רב יוסף אמר מהכא ^[19] וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים רב נחמן בר יצחק אומר מהכא ^[20] וזכרם לא יסוף מזרעם: ומתנות לאביונים: תני רב יוסף ^[21] ומשלוח מנות איש לרעהו ^[22] שתי מנות לאיש אחד ^[23] ומתנות לאביונים ^[24] שתי מתנות לשני בני אדם רבי יהודה נשיאה שדר ליה לרבי אושעיא אטמא דעיגלא תלתא וגרבא דחמרא שלח ליה

פרק ראשון מגילה

ז.

נאמרה לקרות ולא לבתוב. משמע דסצר דמוחר לקרותה ע"פ וקשה דהיכי פליג על סתם משנה דלקמן דפ"צ (דף ע"ד) (י.) (ז) דתני קראה על פה לא יאל ורצ נמי הוא דאמר לקמן (דף יט.) שרץ לכותצה ולתופר' צגידין ור' יוחנן נמי [אמרן] (סג:) דאס קראה (א) צין הכתובים לא יאל לכך נר' לפר' דהא דקאמר לא ניתנה ליכתב צרות הקודש^[1] אצל מדרצנן ניתנה ליכתב ולקרוא ואכתי קשיא דהא אמרינן צפ' (ד) הממונה צמסכת יומא (דף כט.) נמשלה אסתר ללילת השחר מה שחר סוף הלילה אף אסתר סוף הנסים ופריך והא איכא חנוכה ומשני ניתן ליכתב קאמר ופריך הניחא למאן דאמר ניתן ליכתב אלא למאן דאמר לא ניתן ליכתב מאי איכא למימר (ה) ואין לומר דהא דניתן ליכתב מדרצנן קרי כתיבה דאס כן הדרא קושיין לדוכתא דהא איכא חנוכה שניתנה לכחוצ מדרצנן צמגילת תענית ומיזן הר"ר אלחנן דכתיבה דמגילה מהניא טפי דהא לריכה גידין ושרטוט^[2] וכמה דצרים דלא לריכי צמגילת תענית:

לכולהו (ו) **איכא פירכא בר מדשמואל**. וקשה דלשמואל מי ליכא פירכא דהא רצא גופיה הוא דאמר פרק רבי עקיבא (שצט דף פח. ושס) (מכאן מודעא רצה לאורייתא) שקצלו שנית צימי אחשורוש אלמא דליטעריך קרא דרשא אחרינא יש לומר דלא חשיב האי פירכא דהא שפיר שמעינ מינה תרמי ולא דמי האי פירכא לשאר פירוטו דליץ דסתר סצרתם לגמרי^[3]: **ורב יסוף מזרעם**. דצרישא דקרא לא חזינן אלא היהודים שצאותו הדור: דלא

הקודש נאמרה והאמר שמואל אסתר ברוח הקודש נאמרה לקרות ^[4] ולא נאמרה ליכתוב מיתיבי ^[5] רבי מאיר אומר קהלת אינו מטמא את הידים ומחלוקת בשיר השירים ר' יוסי אומר שיר השירים מטמא את הידים ומחלוקת בקהלת ר' שמעון אומר קהלת מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה אבל ארות ושיר השירים ואסתר מטמאין את הידים הוא דאמר כר' יהושע ^[7] תניא ר' שמעון בן מנסיא אומר ^[2] קהלת אינו מטמא את הידים מפני שחכמתו של שלמה היא אמרו לו וכי זו בלבד אמר והלא כבר נאמר ^[6] וידבר שלשת אלפים משל ואומר ^[7] אל תוסף על דבריו וכי תימא מימר טובא אמר דאי בעי איכתיב ודאי לא איכתיב תא שמע אל תוסף על דבריו תניא ר' אליעזר אומר אסתר ברוח הקודש נאמרה שנאמר ^[8] ויאמר המן בלבו ר' עקיבא אומר אסתר ברוח הקודש נאמרה שנאמר ^[9] ותהי אסתר נשאת חן בעיני כל רואיה ר"מ אומר אסתר ברוח הקודש נאמרה שנאמר ^[10] ויודע הדבר למרדכי רבי יוסי בן דורמסקית אומר אסתר ברוח הקודש נאמרה שנאמר ^[11] ובבזה לא שלחו את ידם אמר שמואל אי הואי התם הוא אמינא מלתא דעדיפא מכולהו שנאמר ^[12] קימו וקבלו ^[13] קימו למעלה מה שקיבלו למטה אמר רבא ^[14] לכולהו אית להו פירכא לבר מדשמואל דלית ליה פירכא דרבי אליעזר סברא הוא דלא הוא אינשי דחשיב למלכא כוותיה והאי כי

החשק שלמה על רבינו חננאל (א) נראה דספר כאן וצ"ל זכרון עמלק פעס רביעי כי פעמים אמר צמורה ויבא עמלק וזכור אם וגו' ופעם שלשי צנציאים וזכרתי אם אשר וגו' וקיי"ל וכו':

הגהות וצייונים [א] בכת"י ובע"י הגירסא כתבוני **בספר** (וכ"ה בילקו"ש), וכ"ה ישר מאד (דק"ס): [ב] צ"ל **אלה** (רש"ש), וכ"ה בכת"י: [ג] [לקמן יג ע"ב ושם איתא רבי יוחנן] (גליון): [ד] בכת"י וברש"י שבע"י נוסף שלחה להם אסתר וכו': [ה] יש להוסיף תיבות יש מוחליפין רבי יוחנן (רש"ש), וכ"ה בע"י (ותיבות "חלופי ריח" הוא תחילת דבור חדש): [ו] צ"ל **ששילשתי** (רש"ש), וכ"ה ברש"י שבע"י **ששילשתי** דף: [ז] נ"א

הגהות וצייונים [א] בכת"י ובע"י הגירסא כתבוני בספר (וכ"ה בילקו"ש), וכ"ה ישר מאד (דק"ס): [ב] צ"ל **אלה** (רש"ש), וכ"ה בכת"י: [ג] [לקמן יג ע"ב ושם איתא רבי יוחנן] (גליון): [ד] בכת"י וברש"י שבע"י נוסף שלחה להם אסתר וכו': [ה] יש להוסיף תיבות יש מוחליפין רבי יוחנן (רש"ש), וכ"ה בע"י (ותיבות "חלופי ריח" הוא תחילת דבור חדש): [ו] צ"ל **ששילשתי** (רש"ש), וכ"ה ברש"י שבע"י **ששילשתי** דף: [ז] נ"א חשק שלמה, רש"ש), וכ"ה בכת"י ומחלוקת. דב"ש וב"ה (ותיבת "היא" ליתא): [ח] בכת"י נוסף **שמואל דאמר אינו מטמא את הידים אמר כר' יהושע דאמר**: [ט] נדציל מ"גילה (באה"מ): [י] ג' תיבות אלו ליתא בכת"י וברש"י שבע"י, וכן נראה דיש למחוקם (רש"ש עי"ש): [כ] ברש"י שבע"י הנוסח לו **אלא ברוה"ק נגלה אליו**: [ל] יש להוסיף וגו' (שפ"ח), וכ"ה בכת"י: [מ] צ"ל מנא ידעי כ"ה ברש"י ע"י: [נ] בתוס' הרא"ש פון התורה: [ס] ונצי' תוס' שבת פה ע"א ד"ה אמר רבא כתבו עוד תירצן שני וע"ע תוס' שבועות לט ע"א ד"ה קיימן] (גליון):

עין משפט

נר מצוה

מה א ב מ"י פ"ט מהל'
שאר אבות הטומאות הלכה ו:

פון ג מ"י פ"צ מהלכות
מגילה הלכה טו סמג עיין ד טוש"ע א"ח סימן תרלה סעיף ד:

פון ד מ"י שם הלכה טז
סמג שם טוש"ע א"ח סי' תרלה סעיף א:

רבינו חננאל

השנית ש"מ דבאדר השני: קנאה את מעוררת עלינו. כלומר כיון שתיכתב ותיקבע לדורות יהיו האומות שומעין הדבר הזה ומתקנאין ואומרים נשלם גמולכם. שלישים ולא רבעים פי' לא נתן להיכתב (א) זכרון עמלק פעמים אמור בתורה ויבא עמלק. וקיי"ל כר' אלעזר המודעי דאמר כתוב זאת מה שכתוב כאן ובמשנה תורה. זכרון מה שכתוב בנביאים. בספר [מה] שכתוב במגילה: אסתר מטמא את הידים דברי רשב"י. פי' כל כתבי הקדש מטמאין את הנוגע בהן כדתנן בסוף מסכת ידים תרגום סבבצורא ושבדניאל מטמאין את הידים תרגום שכתבו עברית ועברית שכתבו תרגום [וכתב עברין] אין מטמאין את הידים (וכתב עברי) לעולם אין מטמא עד שיכתבוו אשרית על העור בדיו. אומרים צדוקים קובלים אנחנו עליכם פרושים שאתם אומרים כתבי הקדש מטמאין את הידים וכתיבי המידם אינן מטמאין את הידים אמר להם ריב"ז וכי אין לנו על הפרושים אלא זו בלבד הרי הן אומרים עצמות חמור טהורין ועצמות יוחנן כה"ג טמאין. א"ל לפי כה"ג הן טומאתן שלא יעשה אדם עצמות אביו ואמו תרוודות. אמר להן אף כתבי הקדש לפי חיבתן הן טומאתן כו' כלומר גזרו עליהן טומאה שלא יהיו מצויין לגניעתן בכל עת. ומפורש במס' שבת פ"א [דף י"ד] ובספר מ"ט גזרו ביה [טומאה] דאמר רב משרשיא בתחלה היו מצניעין אוכלין דתרומה אצל ס"ת אמרי האי קדש והאי קדש כיון דחזו דאחו לדיי פסידא שהיו העכברים אוכלים הספרים גזרו ביה רבנן [טומאה] ואף אסתר מטמאה את הידים: ברוה"ק נאמרה שגא' קיימו וקבלו היהודים (מכלל שיש בה קדושה) קיימו למעלה מה שקבלו עליהם למטה וכל אלו הפסוקים כגון ויאמר המן בלבו וכיצא בו מי מודע מה היה בלבו אלא הקב"ה: תני רב יוסף ומשלוח מנות איש לרעהו. ב' מנות לאדם אחד דכתיב מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים ב' מנות לב' בני אדם. ר' יהודה נשיאה שלח לר' הושעיא ירך של עגל שלישי לבטן וקנצן יין